

REPUBLIKA HRVATSKA
Hrvatsko Biološko Društvo 1885

 ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

DRŽAVNO NATJECANJE IZ BIOLOGIJE 2012.

3. skupina
(1. razred gimnazije)

Zaporka natjecatelja:

Ukupan broj bodova: 60

Broj postignutih bodova: _____

Postotak riješenosti testa: _____

Potpisi članova povjerenstva:

1. _____

2. _____

3. _____

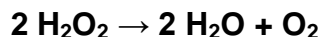
Mjesto i nadnevak _____

Napomena: Test se mora ispunjavati isključivo plavom ili crnom kemijskom olovkom

1. Praktičan rad: Dokazivanje katalitičkih svojstava enzima katalaze

Pažljivo pročitaj uvodni tekst praktičnog rada!

Katalaza je enzim koji katalizira razlaganje vodikovog peroksida prema reakciji:

Vodik peroksid nastaje u procesima metabolizma i otrovni je metabolit. No mnoge stanice sadrže katalazu koja intenzivno razgrađuje H_2O_2 svodeći tako na minimum njegovo štetno djelovanje. Katalaza ima veliku katalitičku moć, primjerice, u jednoj minuti razgradi 5×10^6 molekula H_2O_2 . U ovom praktičnom radu trebaš upravo dokazati prisutnost enzima katalaze preko njezinih katalitičkih svojstava u uzorku krumpira pod različitim uvjetima. Ukoliko se u uzorcima nalazi katalaza i ako se kao supstrat za katalazu koristi vodikov peroksid, enzim će razgraditi vodikov peroksid na vodu i kisik koji se oslobađa u obliku mjehurića.

Sada polako i pažljivo pročitaj upute za praktičan rad. Postavi praktičan rad prema uputama u što kraćem vremenu kako bi mogao usporediti rezultate i pokušaj što preciznije odgovoriti na postavljena pitanja!

Pribor i materijal: stolni sat, 4 epruvete; plastična kapaljka (volumena 2,5 ml), pinceta; stakleni štapić; satna stakalca s uzorcima: komadić svježeg krumpira (1 x 1 x 1 cm), komadić kuhanog krumpira (1 x 1 x 1 cm); naribani svježi krumpir (iz komadića istih dimenzija kao ostali uzorci); H_2O_2 (razrijeđena otopina) w= 3%.

Uputa za rad: Pred tobom se nalazi stalak s 4 označene epruvete (1.,2., 3. ,4.). Uzmi plastičnu kapaljku, dobro je promotri kako je baždarena i uvuci do samog vrha (2,5 ml) 3 % otopine H_2O_2 , te prenesi u epruvetu označenu brojem 1. Isto ponovi i sa epruvetom 2., 3. i 4. U označene epruvete prenesi zatim pincetom pojedinačno uzorak sa satnih stakalca u otopinu H_2O_2 sljedećim redom:

- 1.) u epruvetu označenu brojem **1.** prenesi **komadić kuhanog krumpira**;
- 2.) u epruvetu označenu brojem **2.** prenesi **komadić svježeg krumpira**;
- 3.) u epruvetu označenu brojem **3.** prenesi **naribani svježi krumpir**;
- 4.) epruvetu označenu brojem **4.** ostavi **bez uzorka**.

Sada promatraj brzinu izdvajanja kisika u svakoj od epruveta u trajanju od 5 minuta!

U zadatcima od a) do f) na praznu crtu upiši ČITKO traženi odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

a) U kojoj je epruveti reakcija najjača i najbrža? _____

1.a BODOVI	
1	

b) Koji bi zaključak izveo o razlici reakcija između epruvete označene brojem 2. i epruvete označene brojem 3.?

1.b BODOVI	
1	

c) Možeš li navesti usporedbu jednog fizikalnog procesa u tvom probavilu s uvjetima koji su postavljeni u epruveti označenoj brojem 3.?

1.c BODOVI

1

d) U kojoj se od epruveta s uzorkom NIJE pojavila reakcija? Obrazloži zašto!

1.d BODOVI

1

e) Uspoređujući jačinu reakcija u svim epruvetama, navedi što možeš zaključiti o brzini spontanog raspada vodikovog peroksida na sobnoj temperaturi!

1.e BODOVI

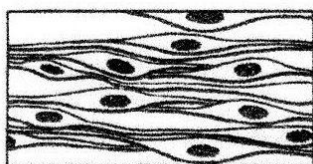
1

f) Vodikov peroksid se koristi kao oksidirajuće sredstvo u mnogim organskim sintetskim postupcima. Smatra se izrazito ekološki prihvatljivim oksidansom. Obrazloži zašto?

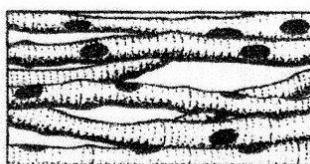
1.f BODOVI

1

2. Promotri sliku koja prikazuje vrste mišićnog tkiva.

A.

B.

C.

U zadatcima a) i b) na praznu crtu upiši ČITKO traženi odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

a) Kada se promatraju uzdužni presjeci komadića mišićnog tkiva označenih slovima B. i C. pomoću jednog tipa svjetlosnog mikroskopa, uočavaju se naizmjenične svijetle i tamne pruge. Tamne pruge jače zaokreću ravninu loma svjetla (dvolom), a svjetlije pruge slabije. Takva histološka slika posljedica je građe mišićnih vlakanaca u navedenim tkivima koji se sastoje od pravilno orijentiranih kontraktilnih nitastih proteina. Koji tip svjetlosnog mikroskopa iskorištava pojavu dvoloma svjetlosti pri prolazu kroz preparat?

2.a BODOVI

1

b) Mišićno tkivo koje izgrađuje tvoje bedrene mišiće označeno je na slici slovom: _____

2.b BODOVI

1

U zadatcima od c) do e) od 5 ponuđenih odgovora točan je jedan ili više njih. Zaokruži slova SAMO ispred točnih odgovora. Samo potpuno točno riješen zadatak donosi 1 bod (djelomično riješen zadatak NE donosi bodove).

c) Zaokruži točne tvrdnje:

- a) broj mišićnih stanica u bedrenom mišiću može se povećati isključivo intenzivnom tjelovježbom, pa kažemo da su mišići hipertrofirali
- b) bedreni mišići čovjeka nastaju za vrijeme zametnog razvoja diferencijacijom iz stanica embrioblasta blastociste
- c) kontinuiranim vježbanjem bedrenih mišića povećava se promjer mišićnih stanica i bolja opskrba mišićnih stanica molekulama ATP
- d) parasimpatikus potiče voljne kontrakcije bedrenih mišića nakon što simpatikus potiče njihovo opuštanje
- e) stanice bedrenih mišića tijekom diferencijacije gube dio genske upute zigote i njihove jezgre nazivamo tzv. radnim jezgrama

2.c BODOVI	
1	

d) U jezgri stanica bedrenih mišića aktivni su geni za:

- a) enzime glikolize
- b) integralne proteine membrane
- c) molekule aktina
- d) mitohondrijsku rRNA
- e) RNA- polimerazu

2.d BODOVI	
1	

e) Ako se ne baviš redovito tjelovježbom, a krenuo/ la si voziti bicikl do primjerice mjesta udaljenog 1, 5 km i to još uzbrdicom, forsiranom vožnjom u nakani da tamo stigneš što prije i time dokažeš kako u stvari imaš dobru kondiciju, razočarat ćeš se već nakon 1 km zbog početka umora i bolova bedrenih mišića. A kada bi u grubo kemijski analizirali sastav citoplazme stanica bedrenih mišića u tom trenutku, identificirali bismo molekule:

- a) acetaldehida
- b) ATP-a
- c) masnih kiselina
- d) piruvata
- e) vode

2.e BODOVI	
1	

U zadatku f) na praznu crtu upiši ČITKO traženi odgovor. Točno riješen zadatak donosi 1 bod.

f) Koji smo spoj zaboravili ponuditi kao jedan od odgovora, a njegovo se nakupljanje u citoplazmi mišićnih stanica povezuje s umorom i bolovima bedrenih mišića?

_____

2.f BODOVI	
1	

U zadatku g) na prazne crte upiši tražene pojmove. Svaki točno upisan pojam u zadatku g) donosi 1 bod.

g) Gledano sumarno za cijeli proces koji se zbiva u stanicama bedrenih mišića prilikom snažnijeg mišićnog rada (kao u uvjetima opisanim u zadatku e), razgradnjom 1 molekule glukoze nastaju _____ molekule spoja iz zadatka f. Pri tome se regenerira (oksidira) jedan spoj koji omogućuje ponovno odvijanje prvog metaboličkog procesa pri razgradnji glukoze. O kojem je spoju riječ (napiši njegovo ime kraticom) _____.
Ovakve spojeve koji imaju posebno značenje u staničnom metabolizmu jer sudjeluju uz enzime u kemijski kataliziranim reakcijama nazivamo _____.

2.g BODOVI

3

3. Pažljivo pročitaj odlomke teksta između pojedinih zadataka.

Pokušaj što preciznije i ČITKO odgovoriti na postavljena pitanja u pojedinim zadacima!

Predmet interesa biokemičarke Sanje M. su mitohondrijski enzimi stanica glatkih mišića miša. Za njihovo istraživanje Sanja M. mora prvo izolirati mitohondrije i enzime iz mišićnih stanica.

U zadatku a) na praznu crtu upiši traženi odgovor. Točno riješen zadatak donosi 1 bod.

a) Biokemičarka Sanja M. mehanički je usitnila tkivo mišića uz dodatak otopine pufera. S kojom je svrhom upotrijebljen pufer?

_____
_____

3.a BODOVI

1

- Sanja M. potom je dobiveni stanični homogenat podvrgnula djelovanju ultracentrifuge.

U zadatku b) nadopuni tablicu. Samo potpuno točno ispunjen svaki redak donosi po 1 bod (djelomično riješen redak NE donosi bod).

b) Razvrstaj stanične organele, ultrastrukture i makromolekule ovisno o primijenjenim uvjetima centrifugiranja: odsječak membrane GT, tRNA, mitohondriji, stanične jezgre, mitohondrijski ribosomi, lizosomi, ATP- sintaza, odsječak membrane glatkog ER.

niska brzina (~ 1000 g), 10 min.	U talogu će se prvo istaložiti:
srednja brzina (~ 20 000 g), 20 min.	Supernatant iz niske brzine izolira se i podvrgava srednjoj brzini i duljem vremenu centrifugiranja. U talogu se sada istalože:
velika brzina (~ 80 000 g), 60 min.	Supernatant iz srednje brzine izolira se i podvrgava velikoj brzini i još duljem vremenu centrifugiranja. U talogu se sada istalože:
vrlo velika brzina (~ 150 000 g), 180 min.	Supernatant iz velike brzine izolira se i podvrgava vrlo velikoj brzini i dužem vremenu centrifugiranja. U talogu, ali i u supernatantu se sada nalaze:

3.b BODOVI	
4	

- Sanja M. sada mora provesti preciznije postupke molekularnog pročišćavanja i odvajanja pojedinih mitohondrijskih enzima od ostalih makromolekula iz smjese. Uspjela je izolirati jedan od enzima i to naziva ATP- sintaza. Sanji M. poznata je detaljna kvaterna struktura ovog enzima: to je složeno građeni protein od više polipeptidnih lanaca, a za njihovo razdvajanje primijenila je specifičan denaturant.

U zadatcima c) i d) zaokruži točan odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

c) Kao denaturant u razdvajanju polipeptidnih lanaca enzima, Sanja M. mogla je upotrijebiti ureu određene koncentracije.

a) TOČNO

b) NETOČNO

3.c BODOVI	
1	

d) Ono što iz dugogodišnjeg iskustva dobro zna biokemičarka Sanja M. je da se prilikom procesa denaturacije enzima mijenja kvaterna, ali ne i primarna struktura enzima.

a) TOČNO

b) NETOČNO

3.d BODOVI	
1	

- Sanja M. je zatim hidrolizirala polipeptidne lance, pri čemu je dobila oligopeptid građen od samo 10 aminokiselina i to od: **leucina (Leu)**, **serina (Ser)**, **alanina (Ala)** i **cisteina (Cys)**. Potom je oligopeptid podvrgnula prvo otopini enzima **X** koji cijepa peptidnu vezu samo iza aminokiseline **leucin (Leu)**. Iz te je otopine zatim izolirala fragmente prikazane u prvom retku tablice. Potom je isti hipotetski oligopeptid podvrgnula otopini enzima **Y** koji cijepa peptidnu vezu samo iza aminokiseline **alanin (Ala)**, te iz otopine izolirala fragmente prikazane u drugom retku tablice. Naposljetku je isti hipotetski oligopeptid podvrgnula otopini enzima **Z** koji cijepa peptidnu vezu samo iza aminokiseline **serin (Ser)**, a izolirani dobiveni fragmenti prikazani su u trećem retku tablice.

tip enzima:	fragmenti oligopeptida izolirani nakon djelovanja enzima:
enzim X	Leu; Cys- Cys- Cys; Ser- Cys- Ala- Leu; Cys- Leu
enzim Y	Leu- Cys- Cys- Cys; Leu- Cys- Leu- Ser- Cys- Ala
enzim Z	Cys- Ala- Leu- Cys- Cys- Cys; Leu- Cys- Leu- Ser

U zadatku e) na praznu crtu upiši traženo rješenje. Točno riješen zadatak donosi 2 boda (djelomično riješen zadatak NE donosi bodove).

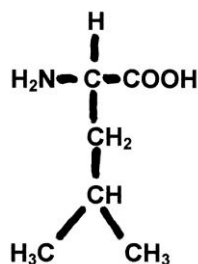
e) Odredi redoslijed aminokiselina hipotetskog oligopeptida.

3.e BODOVI

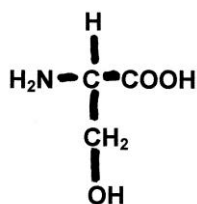
2

U zadatcima f) i g) na praznu crtu upiši traženi odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

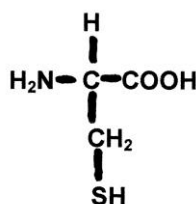
f) Prikazane su strukturne formule nekih aminokiselina koje grade hipotetski oligopeptid.

LEUCIN

SERIN

CISTEIN

Kako se naziva kovalentna veza koju mogu uspostaviti dvije molekule cisteina kada se nađu između različitih odsječaka polipeptidnog lanca?

3.f BODOVI

1

- g) Sanja M. treba sačuvati smjesu enzima radi daljnjih istraživanja. Kojem fizikalnom čimbeniku mora Sanja M. izložiti otopinu enzima kako bi se duže vrijeme očuvala funkcionalnost enzima?

3.g BODOVI

1

U zadatcima 4. i 5. od ponuđenih 5 odgovora točan je jedan. Zaokruži slovo SAMO ispred točnog odgovora. Svaki točan odgovor donosi 1 bod.

4. Proces staničnog metabolizma koji se kod kvašćevih gljivica provodi potpuno jednako kako u aerobnim, tako i anaerobnim uvjetima je:

- a) anabolizam etanola iz piruvata
- b) anabolizam limunske kiseline iz glukoze
- c) katabolizam glukoze do CO_2
- d) katabolizam glukoze do etanola
- e) katabolizam glukoze do piruvata

4. BODOVI

1

5. Kod eukariota, pri aerobnoj razgradnji glukoze, masne kiseline ili aminokiseline kao završni primatelj elektrona služe molekule:

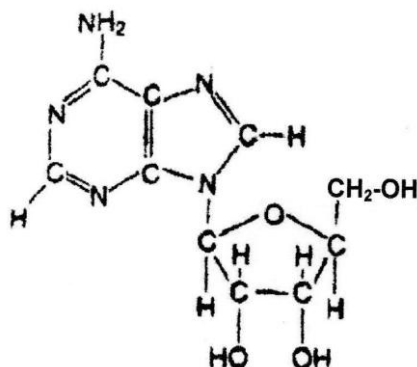
- a) acetil- CoA
- b) citokroma
- c) vodika
- d) kisika
- e) vode

5. BODOVI

1

U zadatku 6. a) i 6. b) dopuni sliku prema uputama, a u zadatku 6. c) na praznu crtu upiši traženi odgovor. Pokušaj što preciznije odgovoriti na postavljena pitanja! Samo potpuno točno riješen zadatak donosi 1 bod (djelomično riješen zadatak NE donosi bodove).

6. Slika prikazuje dio strukturne formule molekule ATP.

U zadatcima od a) do e) zaokruži točan odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

- a) Jedna je od značajki oogeneze, kako prikazuje slika, da se vremenski odvija u neprekinutom slijedu, pri čemu obično svaki mjesec, u jednom ovariju sazrijeva jedna jajna stanica.**

a) TOČNO

b) NETOČNO

7.a BODOVI	
1	

- b) Druga je značajka oogeneze da je završetak mejoze potaknut oplodnjom sekundarne oocite.**

a) TOČNO

b) NETOČNO

7.b BODOVI	
1	

- c) Gen za hemofiliju koji prenose samo žene, nalazi se na zadnjem tjelesnom kromosomu jajne stanice.**

a) TOČNO

b) NETOČNO

7.c BODOVI	
1	

- d) Sva svojstva naslijeđena od majke, određena su isključivo genima iz jezgre jajne stanice.**

a) TOČNO

b) NETOČNO

7.d BODOVI	
1	

- e) Nezavisno razdvajanje majčinskih i očevih kromosoma zbiva se tijekom oogeneze u primarnoj polociti.**

a) TOČNO

b) NETOČNO

7.e BODOVI	
1	

U zadatcima od f) do l) na praznu crtu upiši traženi odgovor. Svaki točno upisan odgovor u zadatcima od f) do l) donosi 1 bod.

- f) Iz kojeg se zametnog listića gastrule razvijaju ovariji?**

_____

7.f BODOVI	
1	

- g) Kako glasi naziv stanice sa slike koja sadrži tetrade i u nekima od njih izmijenjene gene oca i majke? _____**

7.g BODOVI	
1	

- h) Koliko se tetrada nalazi u toj stanici? _____**

7.h BODOVI	
1	

- i) Koliki je broj spolnih kromosoma u jezgri primarne oocite? _____**

7.i BODOVI	
1	

- j) Jezgra primarne polocite sadrži _____ kromatida.**

7.j BODOVI	
1	

k) Sekundarna oocita ima u jezgri _____ tjelesna kromosoma i _____ DNA molekula.

7.k BODOVI	
2	

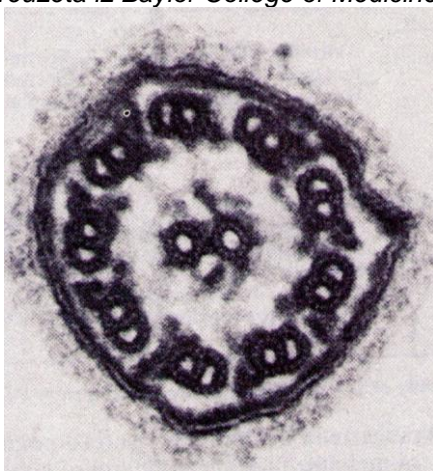
l) Navedi ulogu zone pelucide sekundarne oocite. _____

7.l BODOVI	
1	

U zadatku 8. a) i 8. b) na praznu crtu ČITKO upiši traženi odgovor. Svaki točno upisan odgovor u zadatcima 8. a) i 8. b) donosi 1 bod.

8. Promotri elektronmikroskopsku sliku preparata poprečnog presjeka kroz sredinu jednog dijela građe spermija muškarca.

(Slika je preuzeta iz Baylor College of Medicine, str.117., B. Huang)

8.a BODOVI	
1	

a) Na koji se dio građe spermija odnosi prikazana slika? _____

b) Navedi po jedan primjer iz biljne (1.) i jedan iz životinjske eucite (2.) koji ima jednak plan građe kao prikazana slika:

1. _____

2. _____

8.b BODOVI	
2	

9. U zadatcima od a) do d) zaokruži točan odgovor. Svaki točno riješen zadatak donosi 1 bod.

a) Mrkva sistematski pripada u skupinu kritosjemenjača:

a) jednosupnica

b) dvosupnica

9.a BODOVI	
1	

b) Cvijet mrkve je:

a) jednospolan

b) dvospolan

9.b BODOVI	
1	

c) Stanice odebljalog korijena mrkve imaju:

a) $2n$ broj kromosoma

b) $3n$ broj kromosoma

9.c BODOVI	
1	

d) Histone u epidermalnim stanicama listova mrkve sintetiziraju:

- a) slobodni ribosomi u citoplazmi   b) ribosomi hrapavog ER

9.d BODOVI

1

U zadatcima od e) do g) na praznu crtu **ČITKO** upiši traženi odgovor. Svaki točno upisan odgovor u zadatcima od e) do g) donosi 1 bod.

e) Kako se naziva tkivo lista mrkve čije su stanice bogate kloroplastima i obavlja isključivo ulogu fotosinteze?

9.e BODOVI

1

f) Kada bi u laboratorijskim uvjetima željeli povećati intenzitet fotosinteze mrkve, koje bi svjetlosne zrake bilo bolje upotrijebiti za osvjetljavanje listova: zrake valnih duljina na oba kraja vidljivog dijela spektra Sunčeve svjetlosti ili one u samoj sredini?

9.f BODOVI

1

g) Za razliku od kokošnjeg jajeta ili ribljeg ulja koji je prirodni izvor vitamina A, mrkva sadrži gen za sintezu spoja koji je preteča ili osnova za stvaranje vitamina A, a koji nastaje u našem organizmu ako ga unesemo hranom. Pri tome naglašavamo kako ne mislimo na kolesterol, nego na spoj koji je isključivo biljnog podrijetla! O kojem je spoju riječ?

9.g BODOVI

1

U zadatku h) na prazne crte upiši tražene pojmove. Svaki točno upisan pojam u zadatku h) donosi 1 bod.

h) CO₂ procesom _____ ulazi kroz puči i u stanice mezofila lista mrkve gdje sudjeluje u biosintezi glukoze. Dio glukoze sintetizirane tijekom reakcija fotosinteze prenosi se pomoću specifično građenih provodnih elemenata žile tj. _____ do korijena, u čijim se stanicama polimerizira u škrob. U odebljalom podzemnom korijenu mrkve razvijeno je stoga osobito tkivo koje se naziva _____, a zbog kojeg ljudima korijen mrkve služi kao biološki vrijedna namirnica u ishrani.

9.h BODOVI

3

U zadatcima od i) do k) od 5 ponuđenih odgovora samo je jedan točan. Zaokruži slovo SAMO ispred točnog odgovora. Svaki točan odgovor donosi 1 bod.

i) Upotrebljavajući kemijski rječnik, što je nužno tijekom primarnih reakcija fotosinteze kako bi listovi mrkve mogli sintetizirati glukozu?

- a) ATP se mora oksidirati
- b) CO₂ se mora reducirati
- c) H₂O mora otpustiti H atome
- d) klorofil a se mora reducirati
- e) NADP⁺ se mora oksidirati

9.i BODOVI	
1	

j) Sporofitu mrkve NE pripada:

- a) cvat
- b) embrionska vreća
- c) korijen
- d) polenovnica
- e) sjemeni zametak

9.j BODOVI	
1	

k) Što od navedenog NE bismo mogli zaključiti pri proučavanju embrija mrkve?

- a) gdje je smješten vršni meristem budućeg izdanka
- b) je li mrkva biljka jednosupnica ili dvosupnica
- c) iz kojeg će se dijela embrija razviti izdanak
- d) koji će dio embrija stvoriti korijen buduće mrkve
- e) koji će dio embrija stvoriti vaskularni kambij stabljike

9.k BODOVI	
1	